

Etablering av faglige nettverk mellom alternative skoler/skoleprosjekter

Av Svein Nergaard, Lillegården kompetansesenter.

I alternative skoler/skoleprosjekter finnes en vesentlig del av den målgruppa som Lillegården kompetansesenter skal arbeide i forhold til. Fagmiljøene i disse tiltakene representerer mye verdifull kompetanse. Lillegården kompetansesenter ønsker å bidra til en videre utvikling av denne delen av grunnskolen. Senteret synes at det er vesentlig å skape fora for erfaringsutveksling og debatt for disse små og utsatte fagmiljøene. Ikke minst er forholdet mellom den vanlige skolen og slike tiltak av stor betydning for utvikling av hele grunnskolen.

Gjennom kontakten som senteret har hatt med ulike alternative skoler og skoleprosjekter i landet har det ofte kommet fram et ønske fra de som arbeider med alternativ opplæring om å ha tilknytning til et formalisert og stabilt faglig fellesskap hvor en kan treffe andre som jobber med samme type elever.

Bakgrunn for etablering av nettverk

På denne bakgrunn tok Lillegården kompetansesenter i samarbeid med Verkstedveien skole på Ski i 1997 initiativ til å etablere et faglig nettverk for alternative skoler/skoleprosjekter i Follo-regionen i Akershus og i Østfold. I 1999 ble det startet et nettverk til i Akershus (Asker og Bærum) og Buskerud, og i 2000 et tredje nettverk i Vestfold. I oktober 2001 er ca. 35 ulike opplæringstiltak med i disse nettverkene. Lillegården har påtatt seg å koordinere og å ha sekretærfunksjoner for disse tre nettverksgruppene.

Da det første nettverket ble etablert ble det gjort en vurdering av hva som ville være et gunstig antall deltakere i en slik gruppe. Vi antok at 10 -15 ulike tiltak ville gi en tilstrekkelig bredde og størrelse på miljøet. Samtidig var det viktig at antallet deltakere ble begrenset slik at nettverket som gruppe var enkelt å håndtere som «organisasjon».

Deltakerne i de tre nettverkene er ulike prosjekter og skoler som har det til felles at de oppfatter sin virksomhet som noe som hører hjemme under betegnelsen «alternativ opplæring». Spennet er fra selvstendige små kommunale skoler til virksomheter som er en del av differensierte, interne tilbud på vanlige ungdomsskoler. De fleste deltakerne er medlemmer i FAS, men dette er ikke noen generell betingelse. Det er de enkelte nettverksgruppene selv som må avgjøre hvem som skal være deltakere. Styret i FAS støttet tidlig tanken om å etablere slike nettverk.

Ved etableringen av nettverkene har det blitt lagt opp til at det er deltakerne selv som skal bestemme hvordan nettverket skal organiseres. Lillegården har tatt initiativ til et første møte og invitert lederne/representanter for tiltakene. Nettverket i Østfold/Akershus har vært utgangspunkt og modell for de to andre nettverkene, men det har blitt sterkt understreket at det er deltakerne selv som må velge hvordan de ønsker å samarbeide. Evaluering av virksomheten i det enkelte nettverket er vesentlig for å opprettholde nødvendig entusiasme og forpliktelse for samarbeidet. "Er dette samarbeidet nyttig for oss? Hva kan vi gjøre annerledes og bedre?" er spørsmål som bør stilles og diskuteres ofte.

I krevende arbeid med utfordrende elever kan det noen ganger være vanskelig å ha det overskuddet som er nødvendig for å skape kontinuitet i samarbeidet i en slik gruppe.

Hvordan er nettverkene organisert?

Nettverkene har en organisering og arbeidsmåte med følgende hovedtrekk:

■ ■ Nettverksmøter

Lederne eller representanter for tiltakene møtes 2 ganger pr. halvår. Innholdet på disse møtene kan være både dagsaktuelle saker for deltakerne, utveksling av erfaringer med ulike pedagogiske opplegg og spørsmål av mer prinsipiell karakter. Eksempler på saker kan være hvordan møter man vold blant elevene, hvilke elever skal være målgruppe, hvordan fungerer samarbeidet med PPT eller hva slags forhold til skal alternative skoler ha til den ordinære skolen? Formen på møtet er ofte at noen av deltakerne har en kort innledning og at tema utdypes med utgangspunkt i den enkeltes erfaring. Noen ganger brukes det en ekstern innleder, for eksempel har det vært gjort for temaet overgang til videregående skole. Møtstedet ambulerer mellom deltakerne.

■ ■ Nettverksinterne møter

Tiltakene organiserer seg noen ganger i mindre grupper (med 3 - 4 tiltak som deltakere) etter geografiske eller tematiske kriterier. Samarbeid i disse gruppene vil i utgangspunktet omfatte alle de ansatte.

■ ■ Fagsamling/seminar

Det arrangeres en årlig samling/seminar for alle som arbeider i tiltakene som deltar i nettverket. Seminarene har lavkost-profil (hittil maksimum kr.1000,- pr deltaker) og går over 2 dager med sosialt samvær som en del av programmet. Eksterne forelesere har som oftest vært engasjert.

De tre etablerte nettverkene har i hovedsak blitt organisert og drevet som denne beskrivelsen, men likevel med enkelte lokale variasjoner.

Lillegården har en koordinerende funksjon for nettverkene. Dette innebærer både å ha ansvar for det praktiske arbeidet i forbindelse med nettverksmøter, og å lede diskusjoner og komme med faglige innspill. Kompetansesenterets fagbibliotek gir også deltakerne i nettverkene tilgang til bibliotek tjenester, og særlig tidsskriftartikler er mye benyttet.

Små fagmiljø – store muligheter

Erfaringene med de faglige nettverkene er svært positive. Gjennom deltakelsen i nettverkene har ansatte i tiltakene fått tilgang til diskusjonspartnere og støttespillere som er viktige for små fagmiljøer i en krevende del av skolen. Små enheter har sin styrke i oversikt og fleksibilitet, samtidig som behovet for tilgang til et større faglig forankret fellesskap er stort. Dette kan like mye begrunnes i behovet for andre meninger og perspektiver, som i behov for støtte for eget syn. Til tross for de viktige fellestrekkene blant tiltakene representerer de også temmelig ulike pedagogiske / politiske synspunkter, som man finner det viktig å utveksle meninger om.

Utdannings- og forskningsminister Clemet har ved flere anledninger hevdet at det er viktig at virksomheten i alternativ opplæring kommer mer fram i lyset og at skolen generelt har mye å lære. Helt siden slutten av 1980-tallet har det vært et uttrykt ønske fra skolepolitisk hold å få til en slik "overføring" av kompetanse fra alternative skoler til den ordinære skolen. Men i praksis har det vist seg å være vanskelig å få til. Likevel har noen alternative skoler kommet ganske langt i dette arbeidet. På ulike måter har tilbudet blitt tilgjengelig for flere elever og

samarbeidet med vanlig skole har blitt styrket. Samlinger i faglige nettverk vil kunne bidra til utveksling av erfaringer og ideer om dette viktige området.

Organiseringen av faglige nettverk kan være et viktig bidrag til å skape best mulige arbeids- og utviklingsbetingelser for de som arbeider med noen av de ofte mest belastede elever i skolen. Og dette vil selvsagt komme elevene til gode.

Statlig innsats?

Spørsmålet om statlig innsats i skolen på området sosiale og emosjonelle vansker er både faglig komplekst og omstridt i politisk sammenheng. Problemene på dette området er så omfattende og utbredt at de ikke er «lavfrekvente» og dermed kommer de ikke inn under det som statped normalt skal dekke gjennom sine tjenester når det gjelder direkte hjelp til den enkelte skole og elev. Riktignok har sektor for sammensatte læreversker ansvar for utredning og diagnostisering av ”nevrologisk betingede vansker”, men dette utgjør bare en liten del av de elevene som strever med skolen og som skolene strever med.

Den statlige innsatsen skal som kjent i hovedsak konsentreres om arbeid på systemnivå; kompetanseheving for ansatte i skoler og PPT, utvikling og spredning av kompetanse og arbeid med utvikling av modeller som kan være nyttige i praksisfeltet. Kommunene er i praksis selv ansvarlige for å løse problemene omkring elever som viser problematferd. Alternative skoler og skoleprosjekter representerer bidrag til slike lokale løsninger, men kan lett bli relativt isolerte miljøer.

I mange sammenhenger blir det som nevnt ovenfor uttrykt ønske om og tro på at disse lokale tiltakene kan «overføre» sin kompetanse til normalskolen og slik bidra til å redusere atferdsproblemene.

Dette viser seg i praksis å være et vanskelig arbeid innenfor et komplekst felt. Ofte kan det også bli et spørsmål om endring av skolekultur like mye som «overføring» av kunnskap. Men uansett er det svært viktig at den kompetansen som finnes og er utviklet lokalt får gode utviklingsbetingelser. Slike betingelser vil innebære faglig inspirasjon og kritiske konstruktive diskusjonspartnere, basert på utveksling av erfaringer.

Lillegården kompetansesenter mener at utvikling av slike nettverk som her er beskrevet er et eksempel på hva statlig innsats på denne sektoren bør omfatte fordi det er en viktig oppgave som ingen andre instanser ellers ville ta ansvar for.